ШĂНКĂРЧ ЕВĔР ЮРЛАТЬ ЧУН-ЧĔРЕ

Ай, ман хуткупăс
мĕн калать?
Ташламана ташлатать,
Юрламана юрлатать.
Халăх юрринчен.

Илтнĕ-и эсир çуркунне мăшăр шăнкăрч юрланине? Мĕн тери илемлĕ юрă шăрантарать! Мĕн тери хавхалантарать вăл чуна, мĕн тери çунатлантарать туйăма! Мĕнле илемлĕ-çке çут тĕнче!

Юрă-кĕвĕ хĕлĕхĕпе çемми кашни çын чун-чĕринчех пур. Пĕрин ытларах вăл, теприн — сахалтарах, анчах юрă çеммин асамлăхĕ пирĕншĕн пуриншĕн те уяв, ăраскал, туслăхпа юрату, тунсăхпа савăнăç туйăмĕсемпе çыхăннă. «Юратсан юрлас килет», — тенĕ паллă поэтăмăр Александр Алка. «Юрату юрлатарать, — тенĕ юрă ăсти Валентин Урташ поэт. Чăнах та, юрлакан çыннăн чунĕ те çунатлă, ĕçĕ те ăнăçуллă.

Геннадий Садовниковăн та шухăш-кăмăлĕ çамрăклах кĕвĕ-çемĕ еннелле туртăннă. Вăл пуçламăш класра вĕреннĕ чухнех хуткупăс калама вĕреннĕ. Юрă мĕнле çурални çамрăк купăсçа канăç паман. Тен, шкулта вĕреннĕ вăхăтрах вăл кĕвĕ е юрă çырасси çинчен ĕмĕтленсе çӳренĕ?

Çара уран чупса çӳренĕ вăхăтсем асрах-ха, анчах та кун-çул малалла чупать. Хулари Культура керменĕн дирижерĕпе Геннадий Садовниковпа ĕнер кăна курса паллашнă пек туйăнать. Унтанпа самаях вăхăт иртрĕ. Пуçласа вара унпа смотрта курнăçнăччĕ. Пултаруллă музыкантпа кунран-кун çывăхланса пытăм. Хамăр хушăри туслăх малалла çирĕпленчĕ. Халĕ кулленхи пурнăçра пур ĕçре те пĕрпĕрне яланах пулăшса тăратпăр. Ĕмĕр сакки сарлака пулсан та, халĕ вара вăл çуралнăранпа шăп та лăп çур ĕмĕр çитет.

Г.Н.Садовников 1953 çулхи кăрлач уйăхĕн 24-мĕшĕнче Аксу районĕнчи Çĕнĕ Этемшӳре (Çĕньялта) çуралса ӳснĕ. Ача чухнехи пурнăçĕ ыттисенчен нимĕнпе те уйрăлса тăман. Пуçласа тăван ялĕнчи шкулта, ун хыççăн Емелькинăри вăтам шкулта вĕреннĕ. Çамрăк чăваш каччи хăйĕн пурнăçне малашне те музыкăпа çыхăнтарас тесе 1970 çулта Лениногорск хулинчи музыкăпа ӳнер педучилищинче вĕренме пуçлать. Музыка уйрăмĕнче вĕреннĕ çĕртенех Геннадий Садовникова салтака илсе каяççĕ. Чăваш каччи икĕ çул çарта пулать, анчах юрă-кĕвĕрен пĕрре те уйрăлмасть. Çарта ирттерекен музыка смотрĕсене яланах хутшăнать. 1972 çулхи ноябрĕн 7-мĕшĕнче Совет Çарĕн пĕрлешӳллĕ оркестрĕпе Мускаври Хĕрлĕ площадĕре иртнĕ парадра тромбонпа марш шăрантарать. Салтакран таврăнсан педучилищĕри музыка уйрăмне вĕренсе пĕтерет. Диплом илнĕ çулах çамрăк музыкант тутар халăхĕн паллă композиторĕпе Энвер Бакировпа пĕрле Лениногорск районĕнчи Анат Чершила ялĕнче музыка шкулĕ уçать. Унта вăл вĕрсе калакансен оркестрне йĕркелет, ачасене тĕрлĕ музыка инструменчĕсемпе калама вĕрентет. 1979 çулта Пĕкĕлме хулинче иртнĕ фестиваль-смотрта Анат Чершилари çамрăксен оркестрĕ иккĕмĕш вырăн йышăнса чапа тухать. Çакăн хыççăн пултаруллă музыканта хулари Культура керменне дирижер ĕçне чĕнеççĕ. Кунта Геннадий Николаевич оркестрпа, вырăс тата тутар халăхĕн хулари ансамблĕсемпе ĕçлет.

1989 çулхи август уйăхĕнче пирĕн хулана пуçласа Юхма Мишшипе Раиса Сарпи çыравçăсем килсе çитрĕç, çав хавхалануппа чăвашсен обществăпа культура центрĕ, кăшт каярахпа Г.Н.Садовников пуçарăвĕпе «Çеçпĕл» (халĕ «Шурă хурăн») чăваш фольклор ансамблĕ йĕркеленчĕ. Юлашки çулсенче ансамбле ертсе пырас ĕçре Л.Г.Пимукова чунне парса ĕçлет.

Геннадий Николаевич хăйĕн пултарулăхĕпе пурне те тĕлĕнтерет. Чаплă аккомпаниатор пур çĕре те ĕлкĕрет: мăкшă-ирçесен ансамблĕ юрланă çĕре те, вырăспа чăвашсен концерт программисене те. Вăл кашни халăх пултарулăх ансамблĕсемшĕн хăйĕн çынни: пĕринче баян калать, тепринче — курай, виççĕмĕшĕнче — сăрнай е кобуз.

Юрăсем кĕвĕлеме Г.Н. Садовниковăн педучилищĕн музыка уйрăмĕнче вĕреннĕ чухне тытăннă. Вăл вырăс, тутар, мăкшă тата чăваш поэчĕсен сăввисене юрра хывать. Тĕрлĕ çулсенче чăваш çыравçисен В.Давыдов-Анатрин, Порфирий Афанасьевăн, Юхма Мишшин, П.Ялкирăн, В.Игнатьевăн, Н.Журавлевăн, И.Иванов-Эрвулĕн, Л.Семеновăн, Мехерма Валиуловăн, Миклай Садовинăн сăввисене юрра хывнă. Петр Гаврилов-Мереченĕн «Тăван Тутарстанăм» сăввине кĕвĕленĕ юрă республикипех янрать. Юлашки çулсенче Валери Туктар сăвăçпа килĕштерсе ĕçлет. Пултаруллă авторсен юррисене районти юрăçсемпе ансамбльсем юрлаççĕ. «Çĕнтерӳ кунĕ» юрри «Татнефть» уçă акционер обществи ирттерекен смотр-конкурсра «Рухият» фондăн дипломне тивĕçрĕ.

1993 çул пултаруллă музыкантшăн чăннипех паллă çул пулчĕ. Юрăсемпе çĕнĕ жанрлă музыкăллă произведенисем çырса пысăк çитĕнӳсем тунăшăн Шамиль Бичурин премийĕн лауреачĕн ятне илме тивĕçрĕ. «Чăваш шăпчăкĕ» фестиваль-конкурссенчен Г.Н.Садовников тата Л.Г. Пимукова ертсе пыракан «Шурă хурăн» юрă ансамблĕ тивĕçлĕ диплома призсем илсе таврăнать. Чăвашлăха упрас ĕçри пысăк çитĕнӳсемшĕн Геннадий Николаевича чăваш наци культурин тава тивĕçлĕ ĕçченĕ хисеплĕ ят панă.

Музыкант-энтузиастăн пултарулăхĕ малалла анлă та ăнăçлăн аталантăр тесе юбиляра çирĕп вăй-хал тата иксĕлми ăнăçупа телей сунар.

Валерий МАРТЫНОВ,
Лениногорскри
ЧНКЦ ертӳçи.

ПУРНĂÇ УРАПИ

Сăввипе кĕвви Геннадий САДОВНИКОВĂН
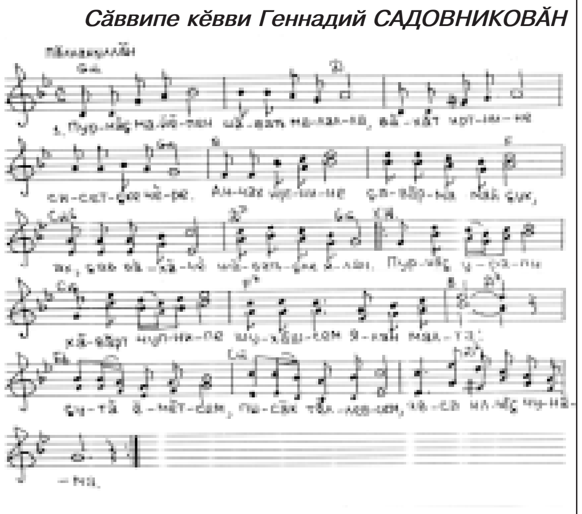
Пурнăç майĕпен шăвать малалла,
Вăхăт иртнине сисет-çке чĕре.
Анчах иртнине çавăрма май çук,
Ах, çав вăхăчĕ шăвать-çке ялан.

Хушса юрламалли:
Пурнăç урапи хăвăрт чупнипе
Шухăшсем ялан малта:
Çутă ĕмĕтсем, пысăк тĕллевсем
Явса илчĕç чунăма.

Пурнăç тĕнĕлĕ çаврăнать кăра,
Хăш чух çавăнта лайăххи кăна.
Анчах хăш чухне çулĕ тумхахлă,
Утса тухма та, нушапа кăна.

Хушса юрламалли.

Мала утнăçем тĕрлĕрен шăпа:
Кама лайăххи, кама начарри.
Анчах та телей хамăр тупмалла,
Пĕр-пĕрне савса, ыррине сунса.

Хушса юрламалли.

«МИСС ТАТАРСТАН-2002»

ЧИ ХӲХĔМ ХĔР ПĔКĔЛМЕРЕН

Январĕн 13-мĕшĕнче, кивĕ Çĕнĕ çул каç, Хусанти «Пирамида» çĕнĕ культура центрĕнче юбилейлă «Мисс Татарстан-2002» конкурс финалĕ иртрĕ. Кăçал вăл пиллĕкмĕш хут савăнтарчĕ хусансене. Кашни çул финалчен темиçе уйăх маларах пĕтĕм республикăпах вырăнти конкурссем иртрĕç. Темиçе çĕр чиперкерен чи хитре 30 хĕр суйласа илеççĕ. Вĕсем конкурсăн финалĕнче пысăк уявра «Мисс Татарстан» титулшăн кĕрешеççĕ, курма килекенсене илемпе савăнтараççĕ. Раççейре те çук тĕлĕнмелле «Пирамидăра» пине яхăн кĕрекен залра лăк тулли халăх.

Фанфарăсем янрарĕç, сцена касхи тӳпе пек çăлтăрсемпе ялтăртатать. Тĕттĕмрен сутă сцена çине «Мисс Татарстан» общестăлла организацин президенчĕ Изольда Сахарова тата конкурса ертсе пыракан «Виват, гардемарины» кинора вылянă актер Михаил Мамаев тухрĕç.

Конкурс хуçипе Раççейĕн чаплă гардемаринĕ юбилейлă мероприятие уçрĕç. Саламлама ытти çулсенчи миссем килнĕ: Лайла Кашипова (1998 çул), Лейсан Курмеева (1999), Татьяна Павлова (2000), Эльвира Динеева (2001) тата Аида Салахова — «Тутарстанăн пĕчĕк мисĕ-2000». Хĕрсем пурте кăçалхи конкурсанткăсене ăнăçу сунчĕç.

Акă сцена çине «Мелита» фабрикинче çĕленĕ хитре кĕрĕксемпе 30 пике тухрĕ. Анчах куракансем çак кăтартура хĕрсен илемне хаклаймарĕç пулас, мĕншĕн тесен тĕрлĕ стильпе çĕленĕ дубленкăсем Турцирен тата ытти ют çĕршывсенчен илсе килекеннисенчен чылай чаплăрах.

Тепринче хĕрсем купальниксемпе хăйсен илемне кăтартрĕç. Çак конкурсра жюри вĕсен чиперлĕхне, яштака урисене хакларĕ. Куракансем пĕр-пĕрин хушшинче «Мисс Татарстан-2002» титула кам илесси пирки тавлашма та пуçларĕç. Акă пикесем хăвăрт кĕвĕпе сцена çине ташласа тухрĕç. Çапла вăл, мисс пулас тесен сăн-питрен чиперкке çеç мар, хитре авкаланма, ташлама, утма та пĕлмелле.

Конкурса пĕтĕм Тутарстанĕпе паллă «Мгновение», «Бионикс» ташă коллективĕсем, брейкерсем илем кӳчĕç. «Волга-Волга» ансамбль Сукачевăн паллă юррин кĕввипе ятарласа конкурса халалласа çырнă юрра шăрантарчĕ. Пуриншĕн те «Стань звездой» конкурсăн çĕнтерӳçисем Максимпа Кирилл Шарафутдиновсем «Айран-студио» ансамбльпе юрлани чи пысăк савăнăç пулчĕ. Хитре хĕрсен конкурсĕнче илемлĕ, маттур каччăсем те кирлĕ.

Висĕ конкурс хыççăн хисеплĕ жюри вăтăр чиперккерен вуннăшне суйласа илчĕ. Каярах сцена хысĕнче хитре хĕрсем макărнинче курсан пит шеллерĕм. Пурте чипер-çке, çав тесеткене кĕме те пурте тивĕçлĕ. Анчах жюрири паллă çынсем: Марина Парусникова — «Подиум ЭКСПО» генеральнăй директорĕ (Мускав), Влад Метревелли — Модель Агентствисен Альянсĕн президенчĕ (Мускав), Петр Антонов — «Хрустальная корона» конкурсăн генеральнăй директорĕ (Саратов), Андрей Богданов фотодизайнер (Хусан), Илья Славутский — Хусанти Качалов ячĕллĕ вырăс драма театрĕн актерĕ тата ыттисем те хĕрсен илемлĕхне хаклама пĕлеççĕ, нумайăшĕ темиçе çул модель бизнесĕнче ĕçлеççĕ-çке.

Хĕрсем финала хатĕрленнĕ вăхăтра сцена çинче тум илемлĕхĕн патшисем хуçаланчĕç. Татьяна Романюк (Мускав) Парижри Pret-a porter тата Karusel de la Mod салонсенче хăйĕн «Русский шик» коллекцийĕпе тĕлĕнтерчĕ. Уншăн вăл «Серебряная туника» конкурсра гран-при илнĕ. Хусан халăхĕ те çав коллекцие курса савăнчĕ. Анчах пуринчен ытла Шупашкартан килнĕ дизайнер-модельерăн, Раççей художникĕсен академийĕн членĕн, «Платье года» преми лауреачĕн Игорь Дадианин икĕ коллекцийĕ тĕлĕнтерчĕ. Пĕрремĕшĕнче Шупашкарти «Имидж-студио» агентство моделĕсем Игорĕн алăпа сăрланă, ӳкернĕ пусмасенчен çĕленĕ кĕписене питĕ хитре кăтартрĕç. Нумайăшĕсем çинче чăваш тĕррисем, Шупашкарти хитре вырăнсем паларăççĕ. Тепĕр кĕпе пуххине пĕтĕмпе ылтăнкĕмĕлпе, хаклă чулсемпе капăрлатнă. Çак коллекцисемпе Игорь Дадиани Европăпа Америкăна тĕлĕнтернĕ ĕнтĕ, эпир те куртăмăр. Тĕрĕссипе каласан, чăвашра çакăн пек пĕтĕм тĕнчипе паллă модельер-дизайнер ĕçлени савăнтарать.

Çакăн пек хитрелĕхе курса савăннă хыççăн çынсем хумхансах сцена çине 10 финалистка тухасса кĕтрĕç, вĕсен хушшинче «Мисс Татарстан-2002»-çке.

Яланхи пекех спонсорсем мĕнпур хĕрачана тĕрлĕ парнесемпе чысларĕç. Тĕрлĕ номинацисем палартрĕç. «Мисс Казань» тесе Татьяна Ионована суйларĕç. «Торис» ată-пушмакпа сутă тăвакан компани темиçе пакет парне пачĕ. Мĕнччĕ-ши унта? «Мисс фото» титула Анна Кравцова тивĕçрĕ. «Мисс очарование» Алевтина Ахметшинăна суйларĕç. «II вице-мисс Татарстан-2002» Ирина Николаева Хусан хĕрĕ пулчĕ. Ăна Cacharel ятлă хаклă кĕпесен лавкки парне пачĕ. «I вице-мисс Татарстан-2002» титула жюри Наиля Миннехановăна пачĕ. Ижевскран килнĕ 19 çулхи хĕре Companion SP турфирма Парижа каймалли путевка парнелерĕ. «Мисс Татарстан-2002» титула 17 çулхи Пĕкĕлме хĕрĕ Фатима Валиева тивĕçрĕ. «Мелита» сар пикене юр пек шапшурă кăпăшка кĕрĕк парнелерĕ. Тĕп спонсор, «ТрансТехСервис» машинăсем сутакан фирмăн генеральнăй директорĕ çамрăк чиперккене «Ока» автомашина уççисене тыттарчĕ.

Вĕçленчĕ те тăватă сехете тăсăлнă илем уявĕ. Куракансем залран тĕрлĕ кăмăлпа тухрĕç. Кам-тăр жюри суйлавĕпе килĕшрĕ, кам-тăр хирĕç пулчĕ. Анчах ниме пăхмасăр кашни хăйшĕн чи чипер хĕре суйланă, илем уявĕнче савăннă. Вăхăт сĕре хăвăрт иртет. Акă сисмĕпĕр те, тепĕр çул «Мисс Татарстан-2003» суйлама та вăхăт çитĕ. Халлĕхе вара çĕнтерӳçĕсене те, кашни чиперккене те саламлатпăр.

Сильвия БУЛТЫКОВА.
Сăнӳкерчĕксем
Интернетран.